

Het 'ABC' van praten over radicalisering met jongeren

Is deze jongere aan het radicaliseren? Is het iemand die wil uitreizen? De ABC-methode helpt docenten, jongerenwerkers, ouders en wijkagenten met concrete tips om het gesprek aan te gaan.

In gesprek

Een jongere die overtuigd is van radicaal gedachtegoed, is lastig te beïnvloeden. Maar onderschat je invloed als betrokken docent (wijkagent, jongerenwerker) niet. Een effectieve manier om met de jongere in gesprek te gaan is de 'judo stijl'. Dat is 'meebuigend ombuigen'. We noemen het de ABC-methode, met als extra ook nog een D.

A = Afstemmen en Aansluiten

B = Bezorgdheid tonen, Binding versterken

C = Confronteren, Contra informatie geven

D = Doel verzetten, alternatief bieden

A. Afstemmen, aansluiten

Om contact te krijgen is het belangrijk om aan te sluiten bij de jongere. Laat merken dat je luistert. Laat merken dat je graag wilt weten wat er in hem/haar leeft. Reageer rustig, ook als je 'heftige' uitspraken hoort. Zoek het waardevolle in de visie van de jongere, wat het voor hem/haar betekent. Je doet dat bijvoorbeeld zo:

Ik zie dat je je geloof serieus neemt...

Ik waardeer het dat je je veel over hebt voor je geloof...

Ik kan me voorstellen dat je het vreselijk vindt dat er zoveel mensen lijden

Wat goed dat je niet alleen maar voor jezelf leeft...

Ik zie dat je een serieus leven wilt leiden...

Vraag zonder te oordelen door tot je begrijpt wat de jongere beweegt. Je wilt als het ware 'door de ogen' van de jongere kijken.

Ik wil je graag begrijpen, vertel me, hoe komt het dat je dat zegt...

B. Bezorgdheid uiten, binding versterken

Als betrokken volwassene is het belangrijk dat de jongere voelt dat jij om hem/haar geeft en dat hij/zij erbij hoort. Je toont je bezorgdheid bijvoorbeeld zo:

Ik wil graag dat je volgend jaar je diploma haalt...

Ik zal je missen als je weg bent...

Ik maak me zorgen over je toekomst...

Ik ken je ouders, je moeder zal vreselijk ongerust zijn als...

Ik maak me er zorgen over dat je geen goede beslissing zal nemen...

Ik zou het heel erg vinden als jou iets overkomt...

C. Contra-informatie geven, confronteren

Je bent nu aangekomen bij de C van contra-informatie geven en confronteren met onjuistheden in de radicale denkbeelden. Je kunt alleen met contra-informatie komen als je Aansluiting en Binding hebt.

De onderstaande contra-informatie is waar. Het is gebaseerd op feiten. Er zijn mensen uit de strijdgebieden met deze ervaringen. Er zijn jongeren die heel graag terug willen maar niet terug kunnen. Bepaal welke contra-informatie voor de leerling goed is om te weten. Je vertelt dit uit betrokkenheid. *Het is belangrijk dat jij dit ook weet:*

- Een deel van de strijders is nauwelijks gemotiveerd door het geloof. Ze hebben ruzie thuis, op school lukt het niet, ze hebben schulden, of ze hebben een strafblad en ze willen ontsnappen aan al die ellende.

- Een ander deel van de strijders gaat er heen voor het avontuur. Ze zoeken de kick. Anderen willen snel beroemd worden. Er zijn ook mensen die van nature wreed zijn en graag verkrachten, kwellen en moorden omdat ze sadist zijn. Je moet weten dat je, naast strijders die voor hun geloof vechten, ook met dit type mensen te maken krijgt.
- Heb jij de Marokkaanse nationaliteit? Je krijgt problemen als je ooit nog naar Marokko wilt. Een verdenking van banden met radicale organisaties kan er toe leiden dat je Marokko niet meer in mag. En dat kan ook voor je familie gelden. Je ouders en je broers en zussen komen Marokko ook niet meer in. Je familie daar kan in de problemen komen.
- Je denkt waarschijnlijk dat je voor de islam gaat vechten. De meeste mensen die gedood worden zijn óók moslims, gewone lieve vaders en moeders en kinderen.
- Denk je dat de Syriërs, die zo lijden onder het regiem van Assad blij zijn dat jij komt? Dat is niet zo. Ze vinden het verschrikkelijk. Zelf vluchten zij hun land uit. Er zijn duizenden Syriërs en Irakezen, gewone gezinnen zoals dat van jou, die nu hier in Nederland in een asielzoekerscentrum moeten wonen omdat ze verjaagd zijn uit hun eigen huis.
- Ben je vrouw? Vrouwen en meisjes worden als prostitué gebruikt. Op die manier mag je 'de strijders steunen'. Als ze genoeg van je hebben, word je aan een andere strijder weggegeven of uitgeleend. Als je daartegen protesteert, zeggen ze dat je geloof niet sterk genoeg is.
- Als vrouw alleen kan je geen stap zetten. Je kunt nooit meer weg.
- Als je zwanger raakt is het niet zeker dat je op medische hulp kunt rekenen als er iets mis gaat. Wat als je een keizersnee nodig zou hebben?
- Er is in heel veel gebieden vaak geen stroom en ook geen internetverbinding.
- Denk je dat je terug kan gaan naar Nederland als je het daar niet meer leuk vindt? Ze laten je lang niet altijd gaan. Ze hebben je paspoort en dus alle macht. Soms worden je ouders afgeperst om losgeld voor je te betalen.
- Je denkt misschien dat je bij vrienden, bij broeders en zusters terecht komt. Je verwacht dat je opgevangen wordt, dat er voor je gezorgd wordt. In werkelijkheid word je vaak aan je lot overgelaten.
- De echte top van de organisatie waar je voor gaat werken is zelf vooral op macht uit.
- Ben je een bekeerling? Dan vertrouwen ze je vaak niet. Je zult in de verleiding komen om extra wreed te zijn en extra risico's te nemen. Na verloop van tijd merk je: je wordt als bekeerling niet serieus genomen, je zult er nooit bij horen. Je wordt achter je rug uitgelachen.
- Als je (invalide?) terug zou komen naar Nederland kan je geen baan meer vinden. Je diploma's zijn waardeloos geworden. De politie houdt je in de gaten.
- Mensen in Nederland die weten wat je gedaan hebt kunnen je jouw hele leven lang bij de politie aangeven of daarmee dreigen. Je bent chantabel geworden.
- Denk je dat iedereen trots op je is als je terugkomt naar Nederland? Achter je rug om vinden ze je een stomme loser dat je zo je leven vergooid hebt. Als ze het echt zo'n goed idee hadden gevonden, dan waren ze zelf ook wel gegaan.
- Het is strafbaar. Als je op weg bent en wordt gepakt, dan ga je de gevangenis in.
- Veel mensen raken psychisch beschadigd. Na zware oorlogservaringen kan je vaak niet meer een gewoon leven leiden.
- Op internet is 90% van alle islam informatie salafistisch. Dus je krijgt via internet geen goed beeld van de wijsheid van de islam.
- Je krijgt van de organisatie mogelijk het advies om niet meer naar je ouders, familie en school te luisteren, om hen niet meer te geloven. Ze zullen je misschien ook voor zo'n gesprek als wij nu hebben waarschuwen. Dat is de manier waarop jongeren 'geronseld' worden. De organisatie kan je uiteindelijk alles laten doen, ook moorden plegen bijvoorbeeld.

D. Doel verzetten, een alternatief geven, doorgaan op een zinvoller pad

Help de jongere om zijn/haar talenten nuttig in te zetten voor de idealen. Er zijn zoveel meer goede manieren om een bijdrage te leveren. Ga het gesprek hierover aan. *Je kunt ook op een andere manier belangrijk zijn voor je geloof:*

- Wees een goed voorbeeld voor je omgeving. Dan ziet iedereen dat islam vrede en waardigheid betekent.

- Ga de islam bestuderen: bestudeer alle stromingen van de islam. Je kunt dan een voorbeeld zijn voor andere jonge moslims.
- Haal een schooldiploma en ga als (arts, bouwkundige, leraar, psycholoog, bouwvakker, boer) werken in een van die landen als die over vijf jaar weer opgebouwd worden.

Meende de leerling het wel?

Door het ABC-gesprek met de leerling krijg je een beeld van de denkwereld van de leerling. Misschien blijkt daardoor dat er geen serieuze zorg meer is. Jongeren zeggen *“Ik wil naar Syrië”* om stoer te doen. Ze tonen zogenaamde sympathie met terreurorganisaties om jou ‘te shockeren’. Wees dan terughoudend met serieuze reacties zoals *“wat goed dat je je geloof belangrijk vindt”*. De leerling gaat anders de eigen oppervlakkige uitspraak misschien opeens diep serieus nemen...

Te ver heen voor een gesprek

Het is voorgekomen dat jongeren iedereen wisten te overtuigen dat ze niet weg zouden gaan ... en toch uitgereisd zijn naar Syrië. Deze jongeren wisten wat ze tegen hun ouders, docenten en de politie moesten zeggen. Er zijn lijstjes met tips gevonden om ouders, school en politie te bedriegen en ongezien de grens over te komen. Als jongeren dat soort dingen kunnen doen, dan helpt praten vaak niet meer.

Voor dat je in gesprek gaat nog even dit:

- Kies voor het gesprek een moment waarop jij je oprecht en integer voelt. De leerling moet voelen dat je het beste met hem/haar voor hebt, anders ben je kansloos.
- Maak duidelijk dat je benieuwd bent naar zijn/haar overtuiging en standpunten. *“Ik wil graag weten hoe jij daar over denkt”*.
- Het gaat er niet om dat je de leerling gaat overtuigen dat hij/zij anders moet denken.
- Houdt er rekening mee dat je woorden -ogenschijnlijk- niets uithalen. Het kan zijn dat je bezorgdheid pas later effect heeft. De positieve effecten zijn dan pas later merkbaar: bijvoorbeeld omdat de jongere jouw argumenten inzet tegen ‘vrienden’ die druk uitoefenen. Je maakt eventueel sluimerende twijfels wakker.
- Gebruik altijd alleen argumenten die voor jou waar zijn. Blijf integer!

Met de klas praten over radicalisering

Bespreek de problematiek van radicalisering en uitreizen naar strijdgebieden met de klas. Vraag de leerlingen of zij het een probleem vinden. Vraag naar wat zij denken dat je moet doen als een medeleerling radicaliseert, sympathiek denkt over IS of wil uitreizen. Vrienden en klasgenoten weten vaak heel veel over elkaar. Voor een klas is het verschrikkelijk als een klasgenoot uitreist naar een oorlogsgebied. Of stel je eens voor dat een leerling van onze school een aanslag pleegt (daar of hier).

Door als docent betrokkenheid te tonen en met de klas in gesprek te gaan over het onderwerp is de kans groter dat je iets hoort als een klasgenoot werkelijk zou radicaliseren. Bovendien help je een denkproces op gang te brengen bij de leerlingen, over bijvoorbeeld:

- Je kunt radicaal zijn en denken *met* of *zonder* het gebruik van geweld te steunen.
- Is het verraad om een klasgenoot aan te geven, of juist je verantwoordelijkheid? Is het klikken?

Enkele signalen die op radicalisering kunnen duiden

Radicalisering gebeurt in de echte wereld maar zeker ook via internet. Zorg dus dat je ook zicht hebt op wat jongeren op social media doen en welke sites ze volgen. Bij mensen die in een proces van radicalisering zitten zie je vaak deze signalen:

- Ruzie, onenigheid met eigen ouders, familie. Bijvoorbeeld over religie, eetgewoontes
- Veel aandacht voor de religie, zich precies aan alle regels houden

- Wij- Zij denken: de samenleving in groepen die goed en fout zijn indelen, praten over vijanden
- Aansluiten bij nieuwe vrienden, die een 'nieuwe familie' vormt, grote loyaliteit
- Veranderen van gedrag (geen muziek meer, andere sport, stoppen met school of werk)
- Intense beleving van onrecht in de wereld en bereidheid om tot actie over te gaan
- Geweld goedkeuren of noodzakelijk vinden om onrecht aan te pakken

Nog enkele tips voor ouders

Voor ouders kan het heel moeilijk zijn om radicalisering te zien. Je wilt dit bij je kind niet zien, je hoopt altijd op het beste. Misschien ben je al heel blij dat je kind zich meer met de religie bezig houdt en niet meer met die foute (criminele) vrienden om gaat. Voor ouders zijn deze tips belangrijk:

- Blijf altijd in gesprek met je kind
- Verbreek het contact nooit (*je blijft altijd mijn kind, ik hou van jou, ik ben verantwoordelijk voor jou*)
- Neem het serieus
- Laat merken dat je wilt weten hoe je kind denkt
- Ga niet schreeuwen, wordt niet boos
- Ga niet ineens heel anders opvoeden
- Het overkomt heel veel ouders, je hebt niet gefaald. Je kunt hulp vragen
- Voorkom dat je kind in een isolement komt

Bronnen

- Amy-Jane Gielen, A.G. Advies (2015)
- Bolt, A. en Wekke, I. van der (2012). *Dit is mijn leven, vriend. Begeleiden van jongeren in de straatcultuur. Handboek voor professionals*. Amsterdam, Uitgeverij SWP
- Chidi, H. en Limburg, J. (2010). *Samen de straat op. Wijkagent en jongerenwerker: een krachtig koppel in de wijk*. Zwolle, Travers
- Kaldenbach, H. (2012). *Machomannetjes, 99 tips om de straatcultuur terug te dringen uit uw school*. Amsterdam, Prometheus
- Kaldenbach, H. (2014) *Respect, 99 tips voor het omgaan met jongeren in de straatcultuur*. Amsterdam, Prometheus
- KPC-groep (2010) Radicx tool